

Toch mogen wij niet ontkennen, dat wij in dit schisma ook een middel tot zuivering voor onze kerken zien.

Het overvalt ons niet.

Sinds lang konden wij de gedachte niet van ons zetten, dat het hierop moest uitloopen.

Dat nu de schismatische predikanten zich bejveren om anderen op te wekken hun zijde te kiezen, kunnen wij van hun standpunt bezien niet laken.

Dat zij er op uit zijn om ook in andere plaatselijke schismatische kerken te stichten, evenmin.

Wanneer men meent de waarheid aan zijn zijde te hebben, is het niet meer dan natuurlijk, dat men er propaganda voor maakt.

Maar wel moeten wij er een verwijt van maken, dat zij zich daarbij van onjuiste voorstellingen bedienen.

Wanneer b.v. in het verslag van het Schismatisch Convent, dat het Vaz-Dias-bureau de wereld inzond, gezegd wordt, „dat in beginsel Gereformeerde Kerken, ambtsdragers en gemeentelieden geen gemeenschap kunnen onderhouden met een kerkgemeenschap, die menselijke, met de Heilige Schrift strijdige besluiten stelt naast en boven het Woord Gods en voor den eisch van Gods Woord om deze besluiten te herzien, ontoegankelijk bleek te zijn“, dan vragen wij ons af, hoe sterk de auto-suggestie wel moet zijn, indien men dit zelf gelooft?

Waar en wanneer heeft men aangetoond of zelfs pogen aan te toonen, dat de besluiten van Assen in strijd zijn met de Heilige Schrift?

Men is met allerlei verkeerd geïnterpreteerde citaten van theologen komen aandragen.

Maar wat heeft men uit de Schrift bewezen?

Stond juist het Schriftbewijs niet geheel op den achtergrond?

Hoe kan men de beschuldiging waar maken, dat Assen, ondanks haar stellige tegenspraak, haar besluiten naast en boven het Woord Gods stelde?

Het eerste zweempje van bewijs moet nog geleverd worden.

De Synode zou ontoegankelijk zijn gebleven, niet voor den eisch der schismatieken, neen, voor den eisch van Gods Woord om haar besluiten te herzien.

Maar wie heeft dit toezegge als eisch van Gods Woord verkondigd?

Dit is juist een van de grootste bezwaren tegen onze schismatische broeders, dat zij al maar rede-neeren buiten Gods Woord om.

Zij hebben het over Schriftbeschouwing en Oostersch licht.

Doch wat brengen zij uit de Schrift zelf voort?

Wij wachten er juist op, dat iemand hunner zal bewijzen niet met zekere theorieën, maar uit de Schrift zelf, dat Assen van het schriftuurlijke spoor is afgedaald.

Men kan zich haast niet voorstellen, dat zij zelf niet inzien, hoe droef en arm het met hun Schriftbewijs is gesteld.

Zij zitten ook vol kerkrechtelijke bezwaren.

Maar over hun kapitale kerkrechtelijke fout zwijgen zij.

De schismatische predikanten hebben geen gestuk

gehad het kerkrechtelijk proces geheel te laten afloopen.

In plaats van zich aan de schorsing en afzetting te onderwerpen en verder hun zaak in de kerk te verdedigen, zijn zij uit de kerk geloopt. De Synode heeft hen niet uit de kerk gezet. Zijzelf hebben er zichzelf uit gezet.

Hoog geven zij voorts op van de autonomie der plaatselijke kerk.

Maar zij leggen op hun Schismatisch Convent vast, dat de besluiten, daar genomen — het wel op een niet officiële kerkelijke vergadering! — zullen gelden tot de kerken in classe bijeen zullen zijn gekomen.

Het hebben zij getoond tegen de geheime zittingen onzer kerkelijke meerdere vergaderingen.

Maar zelf houden zij hun Schismatisch Convent zorgvuldig opgesloten in de onderaardsche gewelven van de Parkkerk.

Wij nemen hun die geheime vergaderingen niet kwalijk.

Wij geven hun zelfs schoon gelijk.

Maar dit kunnen wij nooit goedkeuren, dat zijzelf doen, wat zij in anderen hebben bestreden.

Wij duiden hun evenmin hun propaganda euvel.

Maar dat zij die evenmin met zuivere middelen!

Dat zij meenemen, wat eigenlijk in onze kerken niet hoort, — wij kunnen er ten slotte dankbaar voor zijn.

Maar dat zij door valsche voorstellingen lokken, wie in onze kerken wel hooren, daartegen moeten wij op komen.

Laten intusschen onze kerkeraden een energieke actie ontwikkelen om bezwaarden, die op het punt staan door verkeerde voorlichting te worden meegesleept, zoo mogelijk te behouden.

— Het vonnis van Prof. Hattjema.

I.

Stelt u voor, dat een van onze Hoogleraren of Predikanten op een Geref. Predikantenconferentie het woord voerde over besluiten van de Haagsche Synode, over het geval-Theesing, het geval-Bähler, het geval-Börger.

Hij zou er geen belangstelling voor vinden.

Maar Prof. Hattjema oreeft op een Hervormde Predikantenconferentie over de Synode van Assen en het verslag wordt onder sprekende hoofden zelfs in de liberale pers overgenomen.

Dat typeert!

Daarin ligt een aanwijzing, welk een leidende positie onze Gereformeerde Kerken in ons nationaal leven innemen.

En indien hij interesse voor zijn speech wilde wekken, kan Prof. Hattjema niet anders dan gekomplimenteerd worden met de keuze van zijn onderwerp.

Met iets wat in zijn eigen kerk voorvalt zou hij stellig niet zijn geslaagd.

Want de stroom van het leven gaat hoe langer hoe meer langs de Nederl. Herv. Kerk heen.

Wat echter nog de spanning der belangstelling vergrootte, was voorzeker, dat men van Prof. Hattjema een vonnis verwachtte.

HEPP.

HET DAGBOEK VAN PIERRE LOTI

door

Dr J. W. Marmelstein.

IV

Inderdaad, pourquoi? en hélas! zijn de woorden van onzekerheid en van berouw, die onze gansche lotsbestemming samenvatten.

God zij dank, dat deze sombere woorden pourquoi en hélas niet het allerlaatste is, maar dat Een, wien alle macht gegeven is in hemel en op aarde, tot een iegelijk spreekt: Ik leef en gij zult leven! en daarin, ons zekerheid en verheuging geeft.

Maar om deze woorden te verstaan, en ons er over te verheugen, is het onontbeerlijk, dat wij achter en onder alle materie en achter en onder alle stoffelijke verschijnselen den geestelijken basis vinden, d.w.z. God kennen in al Zijne werken.

Welnu, het gansche bestaan en het gansche werk van Loti is doortrokken van zijn diep en onverzagbaar sensualisme. Gansche het gecompliceerde en in duizend verven geschakeerde zielsbestaan van Loti, is, wel beschouwd, niet dan een tooverspel van zijn sensaties en een zoeken, om deze door prikkels te verscherpen en te verdiepen. Hij heeft niet anders dan door de zinnen en voor de zinnen geleefd. Wanneer hij de heiligste plaats betreedt, waar ooit menschenvoeten zich hebben neergezet en den nacht doorbrengt tusschen de olifanten, die het „mine ziel is geheel bedroefd, tot den dood toe“ van den Man van Smarten gehoord hebben, dan nog bunkert hij naar sensatie; en als deze weghijft, voelt hij „son cœur de glace“ vol worden van wrok en wrevel. Op de mooie bladzijde uit La Galilée, waarin hij de verkwikkende ontmoeting vertelt met een roomsch missionaris, die zijn kluis heeft aan de zee van Tiberias en die met zijn protestantsche gasten in allen eenvoud bidt, leest men, dat het gebed pas waarde krijgt door die verlaten en verwoeste vlakke van rondom,

die de omstreken vormde van Kapernaüm. Dat leven uit de zinnen, dat teren op sensaties, dat jagen naar prikkels, is de groote oorzaak van de zwaarmoedigheid, die zijn schoonste ervaringen heeft vergiftigd en die als een schaduw des doods is heengestreeken over bijna al de bladzijden van zijn omvangrijk oeuvre. Het is een Papoea misschien geoorloofd, louter sensueel te zijn, maar kinderen van een grond, die de aanslibbing draagt van het zestienvoudig eeuwigdij der meest zuivere van alle religies doen dat niet straffeloos. De diepe bewondering, die ik heb voor het genie van Loti, weerhoudt mij toch niet, aan hem te denken als aan een wrak, als aan een, in zekeren zin natuurlijk, mislukt leven. Zijn laatste portret, de Illustration van 16 Juni 1923 heeft het geproduceerd, doet zoo onuitsprekelijk triest aan. In die prachtige oogen — des yeux de nuit et de rêve — is niets van het rustige licht, dat wij zoo gaarne zien in de oogen van onze vaders en moeders en waarvan Hugo spreekt:

Et l'on voit de la flamme aux yeux
des jeunes gens,
Mais dans l'œil du vieillard on voit
de la lumière.

Niemand heeft meer dan Loti het besef kunnen hebben van de onherroepelijke vergankelijkheid van het leven. Hij heeft in Syrië en Egypte en elders de vereenigde overblijfselen aanschouwd van drie, vier, vijf Kulturstrufen, die elkander hebben overdekt, vervangen of verdronken. Te midden van die wereld, waar de uren, dagen, maanden, jaren als een schaduw heenvlieden en waar geen voetstap is, die beklijft, heeft Loti moeten leven, heeft hij zich voelen verouderen en heeft hij den dood zien naderen.

Om de kalnte en de resignatie te vinden, waarnaar zijn ziel snakt en hijgt, geeft hij zich over aan de wonderlijkste experimenten. Eerst, en ongetwijfeld onder den invloed van zijn liefde voor de eircassische, Aziyadé, meent hij gevonden te

LITERATUUR EN KUNST.

Karel van den Oever †

Na vrij langdurige ziekte is de vorige week overleden de Vlaamsche prozaschrijver en dichter Karel van den Oever, (geb. 1879), een van hen, die in het Vlaamsch letterkundig leven een eigen plaats hebben ingenomen en van hun opvatting in woord en voorbeeld krachtig hebben getuigd.

Naar men weet onderscheiden we in de Vlaamsche literatuur min of meer duidelijk twee stroomingen: een richting, die speciaal Vlaamsch wil zijn en het Vlaamsche leven uitbeeldt (Streuvels, Sabbe, Timmermans e.d. behooren daartoe), en een richting, die meer algemeen is, die vooral het cultuurelement in de letterkunde naar voren brengen wil en de Vlaamsche letterkunde wil opheffen tot groot-nederlandsche kunst, die ideeën draagt en geestelijke waarden bevat (August Vermeulen, Teirlinck, Karel van de Woesteyne zijn daarvan de vertegenwoordigers).

Karel van den Oever nu stond 't dichtst bij de laatste. In zijn letterkundig werk, de aardige „Kampische Volksvertelsels“ en de schilderachtige „Historische verbeeldingen uit de XVIe eeuw“, „De Geuzenstad“ (Antwerpen), vinden we overeenkomst met den geest van Vermeulen en Teirlinck; en in zijn poëzie, waarin vooral de verbeelding van het innerlijk gezeene leefde, had hij verwantschap aan van de Woesteyne. Door sommigen wordt hij dan ook tot het „van de Woesteyne-geslacht“ gerekend.

Maar vertegenwoordiger in den vollen zin van het woord was hij toch van deze richting niet (van de andere stond hij zelfs vrij ver af). Hij had zijn eigen stijl, zijn eigen standpunt, vooral in de latere jaren.

't Meest nog kwam dat overeen met de richting der z.g. jong-katholieken in Vlaanderen. (Jules Persijn, Jozef Muls, Cyriel Verschaere e.d.), die in hun werk boven alles streven naar „katholieke levenswaarden“ en het gansche terrein der kunst opvoerden voor het katholieke geloof. Zij verzetten zich met name tegen het op den voorgrond stellen van „de artistieke schoonheidsidee“, zooals dat gevonden werd in den Van-Nu-en-Straks-kring en plaatsen daartegenover „de ethische zekerheden“ als van veel meer belang voor den katholieken kunstenaar.

In deze gedachten-wereld nu leefde ook Van den Oever, maar hij stond toch ook daar weer min of meer op zichzelf, insoverre hij meestal zelfstandig werkte en schreef. En dat zelfstandige leidde als vanzelf tot een zekere scherpte, die hem in het oog van sommigen zelfs „zeer fanatiek“ maakte (Em. de Bom).

Uiteraard kwam dit standpunt 't meest naar voren in zijn kritisch werk, zijn essays in tijdschriften als „Vlaamsche Arbeid“, „De Nieuwe Eeuw“, „Roeping“ e.d. De gebundelde uitgave van deze essays („Geestelijke Peilingen“, „De Hollandse natie voor een Vlaamschen Spiegel“) is eigenlijk zijn laatste werk geweest, want een prozaboek „Standpunten“ en een dichtbundel „Paviljoen“, die stonden te verschijnen, zijn onvoltooid gebleven. Maar

hebben wat hij zocht in den Islam. Niets kwam, inderdaad, beter overeen met zijn temperament dan het fatalisme der Muzelmannen. Maar, natuurlijk, laat het Mohammedanisme hem onbevredigd. Dan probeert hij het met de onbarmhartige kloosterpraktijken der Trappisten. Hij begeeft zich naar Mortagne en klopt aan, aan het groot monasterium, La Trappe. In zijn dagboek schrijft hij:

„Op een wintermiddag ben ik gastvrijheid komen vragen in dit zonderlinge toevluchtsoord.

Een beetje zonneschijn viel op de bosschen, over het veld, over het oude klooster; de natuur had een droefgeestigen glimlach, stil en vreedzaam.

Broederlijk ben ik ontvangen bij die vreemdeoortige menschen, die beweren, dat zij niet meer lijden en die nochtans genoeg geleden hebben om mij te begrijpen.

De kloostervoogd — een nog jongeman, in witte pij met op de borst het kruis aan de violette ordeband der bisschoppen — kwam in eigen persoon mij geleiden naar de cel, die voor mij bestemd was. Hij duwde het venster open en wees mij het sombere landschap, heuvels, bossen en een oude zwarte slottoren. Toen kwam hij naast mij zitten en begon met een buitengewone charme en een groote zachtaardigheid een lang gesprek met me.

Maar ik zag onmiddellijk, en al te duidelijk, dat hun hulpmiddelen nutteloos waren om een oogenblik zelfs de smart te doen weggaan....

Heel den dag, den ganschen nacht, doodsgezing, dat u doot sidderen, grafgeziechten en schimmenprocessies....

Hier schied zelfs geen gelegenheid over voor den slaap, die overal de uitkomst is dergenen, die lijden....

En die vochtige en ijzige kou, dat zwarte winterzwerv over de kust van het Kanaal, die naargeestig krommende wind en dat holle gekuch, dat galmt langs de sombere gangen....

In de eetzaal van het klooster deel ik de maaltijden der priesters, die gefield hebben en nu naar La Trappe zijn gezonden om daar den tijd hun-